

CHonk

c. h. schonk

**BENADERING
VAN
BUITENKERKELIJKEN
OVER
HUMANISME
EN
HUMANISTISCH
VERBOND**

Scheduwall B/V-H/ex2

BENADERING VAN BUITENKERKELIJKEN OVER HUMANISME EN HUMANISTISCH VERBOND

We zouden het ledental van het Verbond groter willen zien. We zouden willen dat het Humanistisch vormingsonderwijs op de scholen een grote vlucht nam. We zouden een plaats in het radio- en televisiebestel willen hebben. We zouden gespreksgroepen voor buitenkerkelijken in grote aantallen willen vormen. We zouden meer mogelijkheden voor onze geestelijke verzorging willen zien. We zouden het humanisme tot een grote kracht in de ontwikkeling van de wereld willen maken. We zouden nog zoveel meer dingen willen, die door ons als van bijzonder belang worden beschouwd.

Maar dan zouden méér buitenkerkelijken zich voor het humanisme en het Humanistisch Verbond moeten gaan interesseren. Met ons betrekkelijk geringe ledenbestand kunnen we al de taken die we voor ons zien — en de nieuwe die zich aandienen — qua mankracht en financiën, niet aan. Maar ze komen niet vanzelf, die buitenkerkelijken, tenminste niet in voldoende aantallen. De enige mogelijkheid schijnt te zijn dat wij ze onzerzijds gaan benaderen. En dáár hebben we moeite mee. Het lijkt daarom van belang eens bijzondere aandacht aan die benadering van buitenkerkelijken over humanisme en Humanistisch Verbond te besteden.

We hebben er moeite mee.

In drie opzichten hebben we moeite met die benadering onzerzijds. Dat hebben we herhaaldelijk uit gesprekken en ervaringen in onze kring kunnen vaststellen. Velen van ons hebben grote reserves tegen het benaderen van anderen voor onze doeleinden. Ze krijgen dan het nare gevoel van zendeling te zijn. Anderen worden daardoor niet gehinderd. Ze gaan integendeel volijverig op pad. Ze wekken echter weerstanden en hebben geen of weinig succes. Weer anderen zitten ermee, dat ze hun humanisme niet onder woorden kunnen brengen.

Laten we die drie belemmeringen eens afzonderlijk nader bekijken.

Eerst dan dat gevoel van zendeling te zijn. Wie door dat gevoel wordt bekropen zit vol reserves als hij er aan denkt, dat hij naar anderen zou moeten gaan. Hij vraagt zich af, of het, vanuit humanistisch oogpunt bezien, wel juist is om anderen te benaderen voor enig door *ons* gesteld doel. Mogen we wel leden gaan winnen? Mogen we anderen "lastig vallen" met dingen die *wij* graag zouden willen? Treden we dan niet onrechtmatig in een anders leven? Is het geen inbreuk op zijn persoonlijke vrijheid? Getuigt het niet van gebrek aan eerbied voor de persoon van de ander, wanneer wij hem trachten te winnen voor dingen die *wij* belangrijk vinden, maar die dat voor *hem* nog niet behoeven te zijn? Kortom, men is er uitermate huiverig voor. En al dit soort reserves culmineert in de nog al eens gehoorde uitspraak: voor het Humanistisch Verbond kun je geen leden gaan winnen. Ze moeten uit zichzelf komen.

Het lijkt ons toe dat hier een misverstand in het spel is. Twee dingen worden verward, namelijk de vraag of het in beginsel onhumanistisch

is anderen over het humanisme te benaderen en de vraag of men anderen op onhumanistische wijze benaderen mag. De laatste vraag wordt natuurlijk ontkennend beantwoord, maar men realiseert zich dan niet, dat men daarmee de eerste vraag niet beantwoord heeft. Uit angst voor een onhumanistische benadering komt de gehele benadering niet meer aan bod. Door een — terecht — sterke weerzin tegen een onhumanistische benadering, gooit men de benadering in zijn geheel overboord. Men heeft zulke slechte herinneringen aan het „dwingt ze om in te gaan”, dat men niet eens de deur meer openzet om anderen binnen te nodigen. Als dit alles zo is — en wij houden het ervoor — dan is ons probleem in dezen niet meer, of je anderen benaderen mag, maar *hoe* je hen benadert in volle eerbiediging van hun persoon.

En dan nu de tweede vorm, waarin we moeite met de benadering hebben onder de loep. Het ging hier om het tegendeel van het vorige. Men heeft geen last van reserves en gaat volijverig op pad. Maar zonder dat men dat wil wekt men weerstanden en men heeft geen of weinig succes. Men gaat dan blijkbaar — mogen we dat zo zeggen? — onhumanistisch te werk. Dat is juist wat onze eerste categorie vreesde en waardoor deze abusievelijk van de gehele benadering afzag. Men is zozeer van de belangrijkheid van onze doeleinden overtuigd, dat men, zonder dat men zich dit goed realiseert, van de ander verlangt en eist, dat hij er net zo over zal denken als wij. Men benadert de ander als iemand die eigenlijk tekortschiet en aan wie zijn tekortschieten moet worden duidelijk gemaakt. Hij behóórt toch eigenlijk lid van het Verbond te zijn, dat is de teneur, die achter zo'n benadering schuilt. Begrijpelijk van degenen die bezielde onze zaak dient en die het maar moeilijk verdraagt, dat een ander — want zó voelt hij het — zich aan de verantwoordelijkheid onttrekt. Maar toch zonder succes. Want de ander voelt zich niet aangesproken, maar eerder aangevallen. Hij verhardt zich en geeft zijn eenmaal ingenomen standpunt niet prijs. Het was niet de bedoeling, maar we hebben weerstand gewekt in plaats van begrip.

Bij de vorming van gespreksgroepen voor buitenkerkelijken hebben we ervaringen in deze zin opgedaan. Een volijverig Verbondslid had 50 adressen bezocht en maar 2 mensen geïnteresseerd gevonden. Een ander — even volijverig — bezocht 18 mensen en had 100 % resultaat. Waarom gelukte het onze man niet? Zijn aanpak had deze teneur: wij gaan van het Hum. Verbond gespreksgroepen voor buitenkerkelijken organiseren. Wij vinden het nodig dat ook de buitenkerkelijken zich op de levensvragen bezinnen. Ik kom u vragen of we u daar ook kunnen verwachten.

Tien anderen hadden met hetzelfde doel 50 adressen bezocht. Er waren 6 geïnteresseerden uit voortgekomen. Een toch nog pover resultaat. Nadien hadden we een gesprek over de aanpak. Eén drukte het voor allen karakteristiek uit: ik dacht echt, dat ik het goed gedaan had, maar nu zie ik, dat ik het toch “te agressief” heb aangepakt.

De aanvankelijke conclusie: Er is geen belangstelling; de mensen zijn niet te interesseren, hield geen stand. Daar pleitte ook de ervaring van de man met de 18 adressen met 100 % resultaat tegen. De “agressieve” is daarna met verhelderd inzicht en veranderde instelling opnieuw op stap gegaan. Van de 6 heeft hij er toen vlot 14 gemaakt.

Of we mensen zullen benaderen was in deze gevallen geen vraag. Wel bleek weer nadrukkelijk de vraag: *hoe* benader je? van belang.

De derde vorm waarin we er moeite mee hebben was gelegen in een aarzeling bij onszelf. We geloven ons eigen humanisme niet onder woorden te kunnen brengen. We vinden het moeilijk om anderen iets over het humanisme te vertellen, ook al zijn we er zelf diep van overtuigd. Maar moet dat dan?, zouden we willen vragen. Is hier weer geen misvatting in het spel? Het gaat er immers niet om anderen ons humanisme aan te praten, gesteld dat dit al kon. Het gaat er niet om, dat wij een exposé geven van ons eigen voelen en denken. Het gaat er veel meer om die anderen — buitenkerkelijken! —, voor zover dat gelding voor hen heeft, te laten ontdekken dat ze humanist zijn. Want leven de meeste buitenkerkelijken niet vanuit dezelfde motieven als wij? En om hen dat te laten ontdekken zijn wij niet zelf aan het woord, maar stellen we ze liever voor vragen, die het hen mogelijk maken zich rekenschap te geven van zichzelf en hun wijze van in het leven staan. Laat hen uitspreken hoe ze over de dingen denken en zij zeggen zelf, wat wij aanvankelijk dachten hen te moeten vertellen. Ze krijgen dan bovendien niet het gevoel, dat wij ze iets hebben aangepraat en ook wijzelf worden door dat gevoel niet belast. Maar hoe ze tot dit uitspreken te brengen? Dat lijkt op het eerste gezicht misschien nog moeilijker dan het geven van ons eigen exposé. Maar daar komen we straks op terug. Het zij ons voorlopig tot troost, dat de meeste mensen liever zichzelf tot uitdrukking brengen dan dat ze luisteren naar wat een ander hen te vertellen heeft.

Ook hier gaat het dus weer niet om de vraag of we de ander benaderen zullen, maar wel weer om de vraag *hoe* we dat doen.

Hoe benaderen we?

Is het dan mogelijk de ander te benaderen op zodanige wijze, dat onze bezwaren komen te vervallen? M.a.w. is een benadering van de ander mogelijk: in volle eerbiediging van zijn persoon; zonder dat we weerstanden in hem wekken; en zonder dat wij zelf steeds aan het woord zijn? En is dat dan bovendien nog in overeenstemming te brengen met het feit, dat onze benadering doelgericht is? Want zij is er toch op gericht de ander te interesseren voor het humanisme en het Humanistisch Verbond.

Dat is zeer goed mogelijk, maar het vereist een geheel andere instelling dan waarmee wij gewoonlijk bij zulke dingen op stap gaan.

Gewoonlijk zijn we namelijk in zulke situaties op ons doel gericht. We willen dat doel (lidmaatschap van het Verbond, deelname aan een gespreksgroep enz.) bereiken. De persoon tegenover ons moet als het ware dienen voor ons doel. Hij wordt door ons tot een object gemaakt. Niet hij, maar ons doel en de vraag hoe we dat bereiken staat in het centrum van onze aandacht.

Deze instelling is in wezen onhumanistisch. De mens kan voor ons geen object zijn. Wij zullen de zaken finaal moeten omdraaien. Niet ons doel, maar de mens zal in onze benadering in het middelpunt van onze aandacht staan. Het gaat ons niet meer in de eerste plaats om ons doel maar

om de ander en de ontmoeting met hem. In ons zelf leeft alleen de hoop dat die ontmoeting tevens zal kunnen leiden tot ons doel. Maar als dat niet het geval is, dan is ons dat even goed. Een mens moet zelf zijn weg bepalen. Wij zijn niet spijtig of verstoord als hij onze weg niet gaat. Het is zijn vrijheid en die willen wij onaangetast laten.

Als de beide uitgangspunten die hieruit voortvloeien: de ander in het middelpunt en de eerbiediging van zijn vrijheid, in onze houding werkelijk voelbaar worden gemaakt, dan komen wij in een geheel andere relatie met die ander te staan. Deze voelt zich nu geen object. De weg is open voor het voor hem vrijblijvende gesprek. Hij behoeft zich nu niet bedreigd te gevoelen en wij kunnen over onze doeleinden spreken, zonder dat er weerstanden in hem ontstaan. Hij voelt zich door ons geaccepteerd zoals hij is en wil zijn. En hij ervaart de warmte van een relatie die niet een doel buiten hem, maar hemzelf in het middelpunt stelt.

De opbouw van zulk een relatie eist echter van ons, dat we niet uitgaan van ons zelf, onze eigen gedachten, wensen en eisen, maar dat we ons inleven in de ander, in *zijn* gedachten en gevoelens en ons bij *hem* en *zijn* tempo, aansluiten. Of, om het met Kierkegaard te zeggen: je kunt de mens alleen ontmoeten, daar waar hij is. Hetgeen in ons verband wil zeggen, dat wij niet aan de ander voorbijpraten en niet op hem vooruitlopen, maar voor de dingen die wij aansnijden willen, steeds de aanknopingspunten zoeken bij hem.

Met het bovenstaande hebben we — gebrekkig uiteraard, want het gaat om een subtiele, moeilijk te beschrijven geestesgesteldheid — de instelling trachten duidelijk te maken waarmee wij tot de ander gaan. Zij zal hopelijk nadere verheldering vinden in de nu volgende beschrijving van hoe zij zich realiseert in de praktijk.

Slechts één ding zij hier — misschien overbodig — nog gezegd: deze benaderingswijze is geen kwestie van een methodiek, een handigheid of een tactiek. Als zodanig werkt zij trouwens niet. Men moet er innerlijk achter staan. Het is een geestesgesteldheid die men bezit of moet verwerven. Men moet ervan overtuigd zijn dat men de ander alleen zo benaderen mag. Dat die ander zich zelf mag zijn en niet behoeft te denken als wij. We moeten het gesprek willen aangaan, ongeacht de uitkomst ervan. We moeten er zelf ja op kunnen zeggen als we de ander stellen boven ons doel.

De realisatie in de praktijk.

Er zijn daarvoor natuurlijk geen recepten te geven. Het gaat om een geesteshouding die zich op gevarieerde wijze tot uitdrukking brengt. Wat hieronder volgt moet dan ook alleen als een nadere aanduiding van de geest en de sfeer van de aanpak worden beschouwd, maar nergens als een voorschrift, dat zonder meer zou kunnen worden opgevolgd. Het is juist karakteristiek voor de gehele aanpak dat men zich soepel bij de ander en de situatie aanpast.

Onze uitgangspunten hebben al direct consequenties voor het leggen van het eerste contact.

Aankondiging van ons eerste bezoek per algemeen gestelde circulaire is in dit licht bezien al onjuist. Zo'n circulaire kan per definitie niet anders

dan onpersoonlijk zijn en sluit dus niet aan bij de persoon die men bezoeken wil. Zij kan integendeel al direct weerstanden wekken. Zo in de geest van: „Humanistisch Verbond, wat moet ik daarmee”. Of: „Die willen wat van me”. Men wapent zich bij voorbaat en is niet meer open. En de gewekte indruk is in strijd met onze bedoelingen, want wij willen niets van de ander... als hij niet zelf wil. Bovendien fixeren we hem met zo'n circulaire direct op een doel, dat wij niet eens behoeven te hebben gesteld, maar dat door de ander op z'n minst wordt vermoed.

Als men het gesprek in een werkelijk open situatie wil beginnen, dan is de beste weg daartoe het directe, onaangekondigde bezoek. Dan kan men zich van den beginne af aan op de ander instellen en zich in hem verplaatsen. Zo heeft ook de man van de 18 adressen en de 100 % resultaat het gedaan. Onmiddellijk kan dan de ander en niet ons doel in het middelpunt staan.

Zelfs als we per telefoon vooraf een afspraak zouden moeten maken dan proberen we het bij die afspraak op zichzelf te houden en niet te spreken over een doel. Alleen maar: Ik zou u graag eens spreken. Zou dat kunnen en wanneer zou u dat schikken? Als de vraag al komt waarover het zal gaan, dan kunnen we voor de telefoon een rechtstreeks antwoord meestal gemakkelijk ontgaan met een opmerking als: Och, dat laat zich zo niet in een paar woorden zeggen. Ik zou liever eens rustig met u praten. Dat is geen handigheidje of een truc, maar de uitdrukking van onze wens om het gesprek in een open situatie te beginnen.

Bij het directe onaangekondigde bezoek pakken we het op soortgelijke wijze aan: Mag ik mij even voorstellen? Ik zou u graag eens spreken. Zou dat u op 't ogenblik schikken? Of komt een ander tijdstip u beter uit? Daarbij kunnen zich twee situaties voordoen. De eerste is dat we zonder verdere informatie worden binnengelaten. De tweede is dat men ingelicht wil worden over het doel van ons bezoek. Laat ons beginnen met het eerste en eenvoudigste geval. Daarna zal het ook gemakkelijker zijn, duidelijk te maken wat men in het tweede geval zou moeten doen.

Die eerste situatie dus: We worden direct of op een nader besproken tijdstip ontvangen. Of deze situatie zich veelvuldig zal voordoen wordt in onze kring nogal eens betwijfeld. Onze — ruime — ervaring is echter, dat men op een vriendelijk verzoek tot een gesprek meestal zonder meer positief reageert. We hebben veeleer opgemerkt, dat de reacties tegengesteld zijn aan wat men gewoonlijk verwacht. Een mens vindt het prettig, dat er blijkbaar iemand is die hem belangrijk genoeg vindt om hem te willen spreken, waarover het dan ook gaat. Men is ook in het algemeen niet zo verzakelijkt, dat men geen natuurlijke menselijke communicatie meer kent. Alleen bij hen die beroepshalve of anderszins veel „besprekingen” moeten voeren kan men met vrij grote stelligheid informatie naar het onderwerp verwachten. En ook bij hen die zich — terecht of ten onrechte — bedreigd voelen door onze komst. We komen daar later nog op terug.

Ruimte voor het gewone menselijke contact.

We gaan er dus nu van uit, dat we worden binnengelaten. Indachtig aan ons uitgangspunt zal onze aandacht op de ander (of de anderen, als het man en vrouw betreft) gericht zijn en niet op ons doel. We vallen dan

ook niet met de deur in huis, maar leggen het eerste contact in een heel gewoon menselijk gesprek over de dingen die voor de ander kennelijk van belang zijn. Dat kan gaan over de kinderen: hoe oud zijn ze? Doen ze het goed op school?; over het huis: u woont hier mooi. Of: bevalt het u hier op de flat? Is het niet gehorig?; over de tuin die we zo juist gezien hebben: daar zit zeker veel werk in?; over de televisie, die we zien staan: hebt u er veel plezier van? Hebt u dit of dat programma ook gezien?; over de boeken die we zien: u hebt een mooie verzameling. U leest blijkbaar graag?; over het kanariepietje, wat ons betreft. Dat schept direct een relatie en geeft de ander het gevoel dat we belangstelling voor hem hebben, en dat is dan ook zo. — We lazen eens over de Arabieren dat je bij hen nooit over je eigen zaken mag beginnen, voordat je met hen de maaltijd hebt gebruikt. Zo ver behoeven wij nog niet te gaan, al komt het kopje koffie of thee er meestal gauw bij.

In dit algemene en inleidende contact leren wij onzerzijds de ander kennen en vinden we de aanknopingspunten voor ons verdere, meer doelgerichte gesprek. Want natuurlijk, we zijn niet alleen gekomen om belangstelling voor de ander te tonen, ons doel speelt ook zijn — zij het in de tweede plaats komende — rol. We zullen daarom de gelegenheid aangrijpen of creëren om het gesprek mede daarover te laten gaan. Hoe we dat bereiken, wordt nu onze zeer belangrijke vraag.

Niet stellenderwijs, maar vragenderwijs.

Hier moeten we terug komen op degenen onder ons die van zich zelf zeggen dat ze hun humanisme zo moeilijk onder woorden kunnen brengen. We hebben het al eerder gezegd: ze behoeven dat ook niet te doen. Ze moeten dat zelfs niet doen. Zodra we dat wel proberen zijn we niet meer met onze belangstelling bij de ander, maar zijn we met ons zelf en onze eigen gedachten bezig. We zouden dan bijvoorbeeld al heel gauw een pleidooi gaan houden over de noodzaak van het Verbond. En dat is in strijd met ons uitgangspunt, dat de ander en niet ons doel in het middelpunt stelt. We gaan dus geen uiteenzetting geven. We gaan onze meningen niet poneren. We stellen de ander liever voor vragen, die het hem mogelijk maken zich rekenschap van zich zelf en de dingen te geven en tot eigen conclusies te komen. Wij zijn dus niet zelf aan het woord. *En dat is misschien de meest radicale ommekeer in de aanpak die we gewend zijn: we gaan niet stellenderwijs maar vragenderwijs te werk.* We vragen de ander naar *zijn* mening in een probleem en we bieden hem niet *onze* oplossing aan. We nodigen hem uit over de dingen te denken en er zijn standpunt in te bepalen. *Wij* stellen hem voor de vragen. Het antwoord bepaalt *hij*. Zo blijft de ander in het middelpunt staan en wordt hij ten volle gerespecteerd.

Maar wel zijn *wij* het die door middel van onze vraagstelling het gesprek op de onderwerpen brengen die in het kader van ons bezoek van belang zijn. Het zij echter nog eens beklemtoond: we sluiten daarvoor nauw bij onze gesprekspartner aan.

We zoeken dus bij hem naar aanknopingspunten om het gesprek over humanisme en Humanistisch Verbond te laten gaan. Ter verduidelijking geven we er hier een paar aan de praktijk ontleende voorbeelden van:

In ons inleidende gesprek hebben we het bijvoorbeeld over de kinderen

gehad. Daar zou de vraag uit kunnen voortvloeien: op welke school zijn ze? Openbare of bijzondere school? En het gesprek is in de richting van ons thema gebracht. Mogelijk komen we op ons vormingsonderwijs terecht.

Ouders praten graag over hun kinderen. Ze vertellen: de ene jongen kan goed leren, de andere heeft er moeite mee. Wij sluiten er op aan: ja, mensen zijn verschillend; dat is aan de kinderen al merkbaar. Maar ik neem aan dat ze er u even lief om zijn. Of zou u er de een boven de ander om willen stellen? Met onze vraag hebben we 't gesprek gebracht op de ongelijkheid, maar toch gelijkwaardigheid van de mens. Negers — blanken. Godsdienstigen — ongodsdienstigen. Worden wij als niet-godsdienstigen altijd als gelijkwaardig beschouwd? Zou het ook nodig zijn onze plaats te veroveren? En zo voort.

Men vertelt: De oudste jongen moet binnenkort in militaire dienst. Dan komt hij ook voor de vraag van de geestelijke verzorging te staan. Hoe zal hij die oplossen?

We zien de Vara-gids of Avro-bode liggen: u voelt blijkbaar niet zoveel voor de N.C.R.V.? Of: als men in de situatie geen direct aanknopingspunt vindt: ben ik wel ingelicht; bent u buitenkerkelijk? U hebt zo uw eigen opvattingen over de dingen? Daar komen reacties op, die het gesprek verder mogelijk maken.

Het is alles te kort aangeduid en de vragen doen daarom toch nog te abrupt aan. Ze moeten op natuurlijke wijze uit de situaties voortvloeien en ingebed liggen in het gesprek. Maar het gaat er om, dat we steeds bij de ander aansluiten en zo onze aanknopingspunten vinden.

Nog beter is het als we al vóór ons bezoek over onze gesprekspartner enigermate zijn ingelicht. De aansluiting ligt dan dikwijls nog meer voor de hand. Onze man van de 18 adressen met de 100 % resultaat gaf ons daar een paar voorbeelden van:

Iemand was voorzitter van een algemene landbouworganisatie, terwijl er ook confessionele organisaties bestaan. Eerst liep het gesprek over de boerderij enz. Toen was de landbouworganisatie de brug naar het levensbeschouwelijk terrein: is het eigenlijk nodig, dat er kerkelijke landbouworganisaties zijn? Zitten daar zoveel levensbeschouwelijke kanten aan? En het gesprek was, met de gehele interesse van de ander, op het gewenste terrein.

Een ander had als gemeenteraadslid voor subsidiëring van het Humanistisch Thuisfront gepleit. Daarin lag het aanknopingspunt: hoe kwam u er zo toe daarvoor te pleiten?

Van een buitenkerkelijke vrouw was bekend, dat ze voor charitatieve doeleinden collecteerde: waarom doet u dat eigenlijk?, was de vraag die direct naar de kern leidde.

In kennissenkring had zich iemand aldus uitgelaten: jullie humanisten stellen de mens zo in het middelpunt, en ik heb toch zo het gevoel, dat er nog wel iets is, dat boven de mens uitgaat, al geloof ik dan niet in een god. Normale reactie, als men dat al aankan: uiteenzetting over het mysterie van leven en zijn, waarmee wij ons verbonden voelen. Onze reactie: ja, dat is een moeilijk punt. Maar hoe stelt u zich dat "iets" dat boven de mens uitgaat dan voor? Hij komt dan zelf — waarschijnlijk even gebrekkig geformuleerd als wij het zouden hebben gedaan — tot uit-

spraken over zijn gevoel van verbondenheid met het mysterie van leven en zijn.

Op deze wijze blijven we in gesprek, blijven we bij de ander, lopen we niet op hem vooruit, wekken we geen weerstand door hem onze meningen op te dringen of hem ook maar dat gevoel te geven en geeft hij zich, in *zijn* tempo en vanuit *zijn* ervarings- en belevingswereld, rekenschap van zijn eigen denken en voelen. In veel gevallen zal het aan het onze tot op grote hoogte gelijk blijken te zijn. Want hij heeft drie dingen met ons gemeen: hij is buitenkerkelijk, hij leeft in onze tijd en hij is een mens.

Terug naar de tweede situatie.

En nu kunnen we terugkomen op de tweede situatie die zich kan voordoen bij ons onaangekondigde bezoek: we worden niet zo maar binnengelaten, maar men vraagt ons naar het doel van onze komst. Wie zich de bovenbedoelde geesteshouding en de daaruit voortvloeiende aanpak heeft eigen gemaakt, die heeft daar niet zo veel moeite meer mee. Hij wil dat doel niet op de voorgrond stellen. Het moet allemaal nog blijken of en in hoeverre dat ter sprake kan komen. En hij wil de ander niet bij voorbaat op een doel fixeren, want dan zouden zijn eventuele vooroordelen een rol gaan spelen en het gesprek zou niet van de aanvang af open en op de ander gericht zijn.

Waar we dan in de eerste plaats op bedacht moeten zijn is, dat de vraag, waarover wij willen spreken meestal een reactie zonder meer is, die niet strikt inhoudelijk is bedoeld en waarop dan ook geen strikt antwoord wordt verwacht. Wanneer onze reactie daarop is, zoals we dat al eerder aanvoerden: och, dat laat zich niet in een paar woorden zeggen; ik wou daar liever eens rustig met u over praten, dan valt de vraag meestal tegelijkertijd weg.

Als echter blijkt, dat men bij zijn vraag naar ons doel persisteert, dan zouden we in strijd met onze eigen uitgangspunten handelen, als we bij voorbeeld zouden antwoorden: ik wou eens met u praten over een eventueel lidmaatschap van het Humanistisch Verbond. Liever binden we op hetzelfde moment het gesprek aan. Misschien ligt er in onze voorken- nis van de te bezoeken persoon een aanknopingspunt, zoals bij het eerder beschreven geval van het gemeenteraadslid met zijn pleidooi voor het Thuisfront. Of we kunnen in het algemeen aansluiten bij 's mans buitenkerkelijkheid, zoals eveneens eerder beschreven. Het gesprek is dan aan de deur al geopend en wij hebben geen beperkt doel aan de orde gesteld. Wie zich zeer thuis voelt in de geestesgesteldheid en de daaruit voortvloeiende houding, kan de vraag naar het doel van het gesprek zelfs tegemoet treden met de (ingeklede) wedervraag: gelooft u dan dat een gesprek altijd een bepaald doel moet hebben? Waarmee dan 't gesprek weer geopend is in nauwe aansluiting bij de ander.

Dienen we ons aan namens het Humanistisch Verbond?

Deze vraag lijkt overbodig. Ze wordt gewoonlijk bij voorbaat al met ja beantwoord voorondersteld. In het kader van onze aanpak zijn we daar echter voorzichtiger mee. Soms kan het zonder bezwaar wel, een andere keer niet.

Hier moeten we terugkomen — zoals eerder toegezegd — op de mogelijkheid, dat men zich — terecht of ten onrechte — bedreigd kan voelen door ons bezoek. Men kan zich namelijk dikwijls nauwelijks voorstellen, dat men iemand namens een organisatie zou kunnen bezoeken, zonder dat men daarmee een vooropgesteld doel voor ogen heeft. Bij de ander ontstaat dan gemakkelijk het gevoel, dat we "wat van hem willen". Hij voelt zich bedreigd, zet zich schrap en komt in de afweerhouding te staan. De gesprekssituatie is dan vanzelfsprekend niet meer open. Onze gesprekspartner gaat dan al aanstonds van zijn vooroordelen omtrent onze bedoelingen uit.

Datzelfde is het geval wanneer onze gesprekspartner vooroordelen ten opzichte van het Humanistisch Verbond heeft. We hebben dat in het bijzonder bij de vorming van gespreksgroepen in buitenkerkelijke arbeiderskring ervaren. Wanneer we daar onmiddellijk met het Humanistisch Verbond in huis vallen is de kans groot, dat al direct gevoelens van vrees voor het vreemde opkomen. Het H.V. is in arbeiderskring veelal iets dat buiten de eigen levenssfeer valt, iets waarvan men denkt: dat is niets voor mij, dat is iets van geleerde mensen. Want dat is het imago, het beeld dat men dikwijls van het H.V. heeft. Men voelt zich dan onzeker en bedreigd en neemt al aanstonds een houding van afweer of aarzeling aan.

Men zie hieruit ook weer het belang van het voorafgaande, gewone menselijke contact.

Het bovenstaande wil niet zeggen, dat het H.V. niet genoemd zou moeten worden. We behoeven op geen enkele wijze verstoppertje te spelen. Maar we stellen het niet nadrukkelijk voorop. Wij zoeken de menselijke communicatie over de dingen die wij belangrijk vinden, maar we zullen dan ook alles vermijden wat die communicatie verstoort.

Onze inbreng.

Keren we tot slot naar onze drie categorieën die er moeite mee hadden, terug.

De eerste zal, dunkt ons, bevredigend zijn. Wij willen de ander niets aanpraten, we treden niet oneerbiedig in zijn leven. Hij mag zichzelf zijn. Er is een wijze van benadering, die aan de eisen voldoet. Maar gooien we dan ook de benadering op zichzelf niet meer overboord!

De tweede categorie kan een licht zijn opgegaan. Waar kwamen toch die weerstanden vandaan? Zij kan haar ijver en toewijding met meer succes bekroond zien.

De derde groep kan zich opgelucht voelen. Zij is van het geven van een exposé over het humanisme ontslagen.

Onze inbreng in het contact met de ander is de belangstelling voor die ander en tegelijk de bezorgdheid om onze zaak. Het is een geesteshouding, die men bezit of moet trachten te verwerven. Tot dit laatste wilde dit artikel de stoot en een bijdrage zijn.

C. H. Schonk